

Raunverulegt jafnrétti!

Kennarasamband Íslands

Alþjóðadagur kennara 5. október 2011

Pórður Hjaltsted,
formaður KÍ

KENNARAR SKULU VERA STOLTIR

Ágætu kennarar, til hamingju með daginn. Alþjóðadagur kennara er helgaður jafnrétti. Á aðalfundi Alþjóðasambands kennara, EI, var samþykkt ný stefna samtakanna í skólamállum. Í stefnunni er lögð mikil áhersla á jafnrétti til náms á öllum skólastigum. Samtökin vara sterklega við áhrifum nýfrjálshyggjunnar á skólamáli sem birtast í aukinni áherslu stjórnvalda víða um heim á einkaframtak og einkarekstur innan skólakerfisins. Þetta leiðir til aukins ójafnréttis til náms, en slík er reynsla þeirra þjóða sem fetað hafa út á þá braut.

Einnig er varað við að mælistokkar viðskiptalífsins séu yfirfærðir á menntakerfi án þess að innihald og forsendur í menntamállum séu skoðaðar eða hafðar sem leiðarljós. Krafa um hagræðingu á kostnað gæða í skólastarfi er slæmur kostur og bent er á að stöðluð próf segja ekki allan sannleikann um innhald skólustarfs. Í stefnu EI er einnig lögð mikil áhersla á kennarann sem fagmann og sérfræðing í kennslu. Í því samhengi er bent á mikilvægi þess að kennarinn þarf tíma til að undirbúa hverja kennslustundi sem og tíma til þess að vinna úr úrlausnum nemenda. Verum stolt af starfinu okkar kennarar, því við menntum Íslendinga.

KYNJAJAFNRÉTTI Í NÁMI OG KENNARSTARFI

Í Alþjóðasambandi kennara eru um fjögur hundruð landsamtök kennara í yfir hundrað og sjötíu löndum. Alþjóðadagur kennara er haldinn hátíðlegur þann 5. október ár hvert með ýmsum hætti víða um lönd. Athygli er þá jafnan vakin á stórum og mikilvægum málaflokkum sem tengjast menntun. Í ár er það kynjajafnrétti, bæði í námi og kennarastarfi.

Áhersla er lögð á þrennt:

1. Jafnrétti karlkennara og kvenkennara, þar með talið launajafnrétti. **2.** Fullt aðgengi stúlkna að hágæðamenntun til jafns við drengi. **3.** Mikilvægi kennara og skóla í að kveða niður kynjastaðalímyndir.

Kennarar burðarás menntunar

Árið 1994 var Alþjóðadagur kennara haldinn hátíðlegur í fyrsta sinn. Við hljótum öll menntun og það er okkar hagur að búa að góðum kennurum sem láta sér annt um okkur og menntun okkar. Í þeim skilningi er þetta dagur sem við getum öll gert að okkar. Þann 5. október gefst kærkomið tækifæri til að vekja athygli á starfi kennara og þrýsta á um alþjóðlegar umbætur í skólamállum. Alþjóðasamband kennara, EI, nýtir sér daginn í þessu skyni og hvetur aðildarsamtök sín til að gera slíkt hið sama. Menningarmálastofnun Sameinuðu þjóðanna, Unesco, vekur athygli á 5. október af sömu ástæðu. Kennarar eru burðarás menntunar.

Á Alþjóðadegi kennara ár hvert er lögð sérstök áhersla á einn stórán og mikilvægan málaflokk í þágu menntunar og mannréttinda. Einkennisorð okkar í ár eru: Kennarar berjast fyrir kynjajafnrétti. Þrennt er sérstaklega mikilvægt í þessu samhengi: Jafnrétti karlkennara og kvenkennara, þar með talið launajafnrétti, aðgengi stúlkna að hágæðamenntun og loks hlutverk kennara og skóla í að kveða niður staðalímyndir um stráka og stelpur, konur og karla.

Jafnrétti er í deiglu í fleiri vígstöðvum í alþjóðlegri kennarasamræðu. Á sjötta heimsþingi kennara í Höfðaborg í Suður-Afríku í sumar samþykkti þingið að

leggja mikla áherslu á skólann sem jöfnunartæki í samfélaginu. Allir eiga að geta notið góðrar og fjölbreyttrar menntunar og skólagöngu, burtséð frá kyni, þjóðerni, félagslegri stöðu, aldri, fötlun og svo framvegis. Skólunar þar sem tekið er mið af þörfum okkar fyrir að vinna saman í hópi, skapa, læra, nota huga og hönd, iðka listir, styrkja okkur sem einstaklinga og sem síðaða samfélagsþegna. En nýfrjálshyggjan lifir enn í skólakerfinu víða um lönd þótt henni hafi verið hafnað að margra mati sem hugmyndafræði þegar kreppan skall á. Vegið er að velferðarkerfi og menntakerfi og baráttan fyrir raunverulegu jafnrétti

allra til góðrar menntunar hefur harðnað gríðarlega, meira að segja í Norðrinu, þ.e. hinum (fram að þessu) ríku löndum. Stjórnvöld eru í lykhillutverki í skólamállum í hverju landi og menntun má aldrei mæta afgangi, eins og til dæmis með því að afhenda hana einkaaðilum, skera endalaust niður í skólum og sinna ekki menntun og símenntun kennara. Hvort er mikilvægara að beina fjármunum til skólanna eða verja þeim til eftirlitsaðgerða, langvinnra fundarhaldna og skýrslutöku í anda Thatcherismans? Skólinn snýst um heill og hamingju allra barna og ungmenna, ekki bara fárra. Til hamingju með daginn!

Kristin Elfa Guðnadóttir, útgáfustjóri KÍ

Ólafur Loftsson, formaður Félags grunnskólakennara

GERUM KENNARASTARFIÐ AÐ AÐLAÐANDI ÆVISTARFI

Ljóst má vera að menntun er ein af undirstöðum velferðar í öllum samfélögum. Eitt af stóru málunum á þingi Alþjóðasambands kennara í Höfðaborg var samþykkt stefna þeirra í menntamálum. Um er að ræða stórt og mikið plagg sem tekur á menntamálum almennt í átta köflum og 51 grein. Þegar stefnan er lesin kemur í ljós að kennarar um allan heim fást við sams konar mál. Í henni segir meðal annars:

„Mjög áriðandi er að gera kennarastarfið eftirsóknarverðara. Sú kynslóð kennara sem nú er í starfi eldist og allt of margir nýir kennarar hverfa úr starfi innan nokkurra ára. Stjórnvöldum og forstöðumönnum menntastofnana ber skylda til að sjá til þess að bæði þeim sem nú eru að störfum og verðandi kennurum finnist kennarastarfið og starfskjör þess eftirsóknarverð og standist samanburð við kjör sambærilegra starfsstétta.“

Það er áhyggjuefni að sífellt er aukið við störf kennara og æ fleiri kjósa að gera kennslu ekki að ævistarfi. Færri innritast í kennarnám og kennarastéttin eldist. Kennsla virðist ekki vera aðlaðandi ævistarf. Til þess að svo megi verða þarf að búa betur að kennurum, bæði hvað varðar starfsaðstæður og launasetningu. Auka þarf sjálfstæði og sjálfstraust kennara og viðurkenna í verki að kennslu sinna sérfræðingar á því sviði, sérfræðingar sem í framtíðinni hafa menntað sig til þess með fimm ára háskólanámi.

Gerum kennarastarfið að aðlaðandi ævistarfi!

Svanhildur María Ólafsdóttir, formaður Skólastjórafélags Íslands

STARFSÞRÓUN MIKILVÆG

Starfsþróun kennara og stjórnenda er afar mikilvæg og gegnir lykilhlutverki í framþróun á námi og kennslu. Skólastefna Kennarasambands Íslands og stefna Alþjóðasambands kennara í menntamálum benda á mikilvægi þess að kennarar og stjórnendur eigi kost á að stunda símenntun og starfsþróun jafnhliða starfi. Stjórnvöld þurfi að tryggja kennurum og stjórnendum aðstöðu og tækifæri til að sinna starfsþróun sér að kostnaðarlausu.

Kennarar, stjórnendur og samtök þeirra eiga að hafa tækifæri til að hafa áhrif á þá starfsþróun og símenntun sem boðið er upp á bæði fyrir einstaklinga og hópinn í heild. Í mótun starfsþróunar og símenntunar þarf skólastjórnandi að vera faglegur leiðtogi sem hvetur og leiðir kennarahópinn með umræðum og samvinnu um þá starfsþróun sem unnið er að innan hvers skóla.

Að mínu áliti er starfsþróun kennara og stjórnenda einn mikilvægasti þátturinn við alla framþróun á námi og kennslu. Nýbreytni, þróunarstarf og breytingar á kennsluháttum gerast ekki nema í gegnum faglega starfsþróun kennara og stjórnenda.

Ráðherra situr fyrir svörum

Tveir af grunnþáttunum sex í nýrri menntastefnu eru annars vegar jafnrétti og hins vegar lýðræði og mannréttindi. Hvernig hyggst ráðuneytið fylgja eftir þessum nýjungum í aðalnámskrám leik-, grunn- og framhaldsskóla?

Ráðuneytið hefur skilgreint áherslusvið styrkja úr Sprotasjóði sl. tvö ár með hliðsjón af grunnþáttum menntunar. Þróunarstyrkir verða áfram nýttir til að styðja við nýjungar og þróunarstarf í skólum á þessu sviði. Nú eru í vinnslu svo kölluð þemahefti um grunnþættina, sem eiga að nýtast kennurum, stjórnendum og öðrum starfsmönnum skólanna sem handbækur við innleiðingu nýrra hugmynda og starfshátta. Gerður var samningur við Námsgagnastofnun um að sjá um þetta verkefni. Þá hefur verið gerður samningur við Menntavísindasvið HÍ um þróun kennaramenntunar, grunnmenntunar og símenntunar með hliðsjón af áherslum sem fylgja nýrri menntastefnu.

Nýverið heyrðust raddir um að breyta skólaskyldu í fræðsluskyldu og um þetta varð nokkur umræða í fjölmiðlum. Hvað finnst þér um þetta (með tilliti til jafnréttis til náms)?

Afnám skólaskyldu kemur ekki til greina í mínum huga. Það myndi hafa mest áhrif hjá þeim sem síst skyldi og sem ríkasta þörf hafa fyrir utanaðkomandi stuðning við menntun og upplæddi. Tilgangur skólaskyldu er að tryggja af fremsta megni jafnrétti allra barna til skólagöngu, óháð kyni, atgervi, efnahag, uppruna eða búsetu. Skólaskylda er því farvegur til að tryggja hverju einstöku barni réttinn til menntunar í víðu samhengi þess orðs þar sem ólíkar einstaklings- og samfélagslegar aðstæður eiga ekki að hafa áhrif á aðgengi og gæði menntunar.

Jafnrétti til tónlistarnáms hefur líka verið í deiglu og gildi listnáms fyrir þroska einstaklinga er staðfest með hverri rannsókninni á fætur annarri. Sterkar vísendingar eru jafnframt um að tónlistariðkun, listsköpun og þátttaka almennings hafi jákvæð áhrif á þroska samfélaga í heild, auk hagræns ábata. Um leið er þrengt að

tónlistarskólum og listsköpun í skólum. Hvað er ráðuneytið að gera í þessu?

Síðastliðið vor var stigið mikilvægt skref til að tryggja aðgengi að tónlistarmenntun óháð búsetu. Þá var undirritað samkomulag á milli mennta- og menningarmálaráðherra og Sambands íslenskra sveitarfélaga um eflingu tónlistarnáms og jöfnun á aðstöðumun nemenda til tónlistarnáms. Gerir samkomulagið ráð fyrir að ríkissjóður veiti 480 m.kr. á ári vegna kennslukostnaðar í tónlistarskólum.

Listgreinar eru ekki bara mikilvægur hluti skólastarfs, þær eru nauðsynlegur hluti almennrar menntunar. Það er því áhyggjuefni að þær séu láttnar mæta afgangi nú þegar að þrengir.

Í ráðuneytinu hefur verið unnið með niðurstöður Anne Bamford um list- og menningarfræðslu á Íslandi frá árinu 2009 og hefur það meðal annars skilað sér inn í nýjar aðalnámskrár leik-, grunn- og framhaldsskóla sem staðfestar voru fyrir á þessu ári.

Í mennta- og menningarmálaráðuneytinu hefur verið lögð áhersla á þróun list-

námsbrauta til stúdentsprófs á grundvelli nýrra laga um framhaldsskóla. Dæmi um slíkt er samstarf Kvinnaskólans í Reykjavík og Myndlistaskólans í Reykjavík sem fór af stað í haust.

Í könnun sem unnin var fyrir Kennarasambandið fyrir nokkrum árum kemur í ljós marktækur munur á heildarlaunum karla og kvenkennara. Grunnlaun eru hins vegar svipuð. Hvað er verið að gera í þessu?

Kynbundinn launamunur á hvergi að líðast. Gerð kjarasamninga og framkvæmd þeirra er í höndum fjármálaráðuneytisins. Mennta- og menningarmálaráðuneytið hefur ekki skoðað kynbundinn launamun meðal kennara en hefur lagt áherslu á að um hann sé fjallað á vettvangi samningsaðila. Þá er rétt að benda á að í öllum ráðuneytum er unnið að innleiðingu á kynjadrif hagstjórn.

Hvað finnst þér skipta mestu máli í jafnréttismenntun?

Markmið jafnréttismenntunar er að skapa tækifæri fyrir alla til að þroskast á eigin forsendum, rækta hæfileika sína og lifa ábyrgu lífi í frjálsu samfélagi í anda skilnings, friðar, umburðarlyndis, víðsýnis og jafnréttis. Jafnréttismenntun á að fela í sér gagnrýna skoðun á viðteknum hugmyndum í samfélaginu og stofnunum þess í því augnamiði að kenna börnum og ungmennum að greina þær aðstæður sem leiða til mismununar sumra og forréttinda annarra. Sérstaklega þarf að huga að jafnrétti kynjanna.

Hvenær á að skila til baka því sem búið er að skera niður í skólastarfi og í hvaða skrefum?

Stjórnvöld hafa við ákvörðun fjárveitinga á fjárlögum leitast við að hlífa menntakerfinu og hefur niðurskurður þar verið hlutfallslega minni en á öðrum sviðum ríkisútgjalda. Á næstu árum verður áfram gætt mikils aðhalds í ríkisfjármálum þó svo að erfiðasti niðurskurðurinn sé afstaðinn. Það er hins ljóst að forgangsröðun ríkisstjórnarinnar er í þágu menntunar og velferðar hér eftir sem hingað til.

Skólinn leysir ekki samfélagsleg vandamál

Ójöfnuður endurspeglar í auknum mæli í skólastarfi í dag. Að mati Asbjørns Wahl hefur skólinn takmarkaða möguleika til að breyta því.

Asbjørn Wahl, leiðtogi í samtökunum For velferdsstaten, segir ójöfnuð víða hafa aukist síðustu tuttugu ár sem endurspeglar meira í skólastarfi nú en áður. Hann segir skólum og kennurum gjarnan kennt um lakan árangur nemenda en þykir það mikil einföldun. Hann hélt erindi á fundi norrænna kennara í Reykjavík í lok september.

„Skólinn hefur takmarkaða möguleika til að breyta því sem er að gerast í samfélaginu. Það eru efnahagslegir, félagslegir og pólitískir þættir sem endurspeglar í skólastarfinu og aukinn ójöfnuður gerir kennurum erfiðara fyrir í starfi,“ segir Asbjørn.

Hann segir niðurstöður alþjóðlegra rannsókna gefa til kynna að félagslegur bakgrunnur nemenda hafi mikið með námsárangur að gera og að börn frá fátækum fjölskyldum komi verr út í samamburði við börn efnameira fólks. „Mér sýnist skólinn hafa takmarkaða möguleika til að breyta þessu. Það sem kennarar og skólastarfsmenn geta hins vegar gert er að mynda bandalög með öðrum hópum samfélagsins til að berjast gegn þessum aukna ójöfnuði. Þetta geta verið foreldrar,

Asbjørn Wahl segir vandamál eins og aukinn ójöfnuður og fátækt ekki leyst innan veggja skólans. Þau þurfi að nálgast á breiðari grunni.

FRETTABLAÐIÐ/ANTON

stéttarfélag, stjórnmalameinn og stofnanir svo dæmi séu nefnd.“

Asbjørn segir þá tilhneigingu ríkja í fjölmiðlum og víðar að beina spjótum að kennurum þegar illa gengur en að það

sé erfitt að kenna þeim um vandamál sem verða til í samfélaginu. „Vandamál eins og ójöfnuður og fátækt verða ekki leyst í skólunum. Þau þarf að nálgast á breiðari grunni.“

KENNASAMBAND ÍSLANDS

Kennarahúsinu | Laufásvegi 81 | 101 Reykjavík
Sími 595 1111 | Fax 595 1112 | Netfang ki@ki.is Opnunartími skrifstofu 9:00-16:00

Fréttabréf Kennarasambands Íslands

Ritstjóri og ábyrgðarmaður:

Kristín Elfa Guðnadóttir

Menntakerfið þarf sífella endurnýjun

Jón Torfi Jónasson, forseti Menntavísindasviðs HÍ, segir jafnrétti til náms flókið og margslungið hugtak. Hann segir snúið að búa til aðstæður þar sem allir geti spjarað sig á sömu forsendum og telur menntakerfið sífellt þurfa að endurnýja sig.

Jafnrétti til náms þýðir svo margt,“ segir Jón Torfi Jónasson, forseti Menntavísindasviðs Háskóla Íslands, spurður hvort íslensk börn búi við fullkomið jafnrétti til náms. „allt frá því að eiga jafnan aðgang að skóla yfir í það að hafa sama stuðning til menntunar, bæði heima við og í skólanum. Síðast en ekki síst byggir jafnrétti til náms á því að fólk fái að fást við verkefni sem það ræður við. Jafnrétti til náms felur alls ekki í sér að allir fái sömu verkefni. Hugtakið hefur margslungna merkingu. Þeir sem eru lagðir í einelti búa til dæmis ekki við sömu námsaðstæður og þeir sem ekki þurfa að glíma við það. Þess vegna er erfitt að skapa aðstæður þar sem allir standa jafnt að vígi. Í fjölmörgum efnum höfum við náð langt en í mörgu má gera betur.“

Nám kennara var nýlega lengt úr þremur árum í fimm. Er sú breyting til batnaðar? „Ég tel það vera í anda þess metnaðar sem við viljum leggja í skólastarfið. Ef maður metur bæði mikilvægi skólans og þær kröfur sem gerðar eru til kennara á öllum mögulegum sviðum tel ég mjög mikilvægt að styrkja menntun kennara. Kennaraháskólinn beitti sér fyrir þessari breytingu vegna faglegra og efnislegra raka um að starfið krefðist þess. Eins og þú veist væri hægt að vinna flest störf með lítilli eða engri menntun, til

Jón Torfi Jónasson, forseti Menntavísindasviðs Háskóla Íslands, segir mikilvægt að styrkja menntun kennara. MYND/VALLI

dæmis starf blaðamanns, kennara, húsasmíðs eða bankastjóra. Starfið myndi þrátt fyrir það vera unnið. En ég geri ráð fyrir að flestir kysu að þeir sem ynnu þessi störf byggju yfir staðgóðri fagmenntun og verk þeirra bæru þess skýrt vitni. Í þessum skilningi þarf ekki menntunina en það væri fullkomið metnaðarleysi að vilja ekki hafa hana sem besta. Ég nota því rök metnaðar eða gagnsemi þegar meta á mikilvægi starfsmenntunar. Það er fullkomið ábyrgðarleysi að spyrja: hvað er hægt að komast af með minnst?“

Nú hefur umsóknum um kennaranám fækkað, kanntu einhverja skýringu á því? „Þeim hefur verið að fækka á undanförunum árum og

sennilegt að launamál spili þar inn í. Við gerðum ráð fyrir fækkun þegar námstíminn var lengdur. Það gerðist þegar kennaranám var flutt á háskólastig. Þá varð í upphafi fækkun en hún varði ekki lengi.“

Þú hefur þá ekki áhyggjur af þessari fækkun? „Jú, jú, ég hef áhyggjur af henni. Ég kysu að miklu fleiri sæktu í kennaranám. Það þarf endurnýjun í stéttinni vegna þess að meðalaldur kennara hækkar. Menntakerfið þarf sífellt að endurnýjast og verkefni þurfa að taka mið af nýjum tíma. Að mínu mati er brýnt að huga bæði að grunn- og símenntun allra starfsstétta, ekki síst kennara. Það er engin stétt eins mikilvæg fyrir framtíðina.“

Veitum nemendum val

Hafdís Ingvarsdóttir, prófessor við Menntavísindasvið Háskóla Íslands, hefur sterkar skoðanir á hvað hugtakið „jafnrétti til náms“ felur í sér.

Í hugum margra er jafnrétti til náms það að allir fái að læra, hver sem uppruni þeirra er en ég vil leggja áherslu á innra starf skólans, kennsluáferðir, námsefni og viðhorf kennara til nemenda,“ segir Hafdís í byrjun.

Talið berst að könnun Reykjavíkurborgar á lesskilningi og líðan grunnskólabarna. „Læsi er liður í jafnrétti til náms,“ segir Hafdís. „Lestur þarf að vera hluti íslenskukennslu alveg upp úr og börnin þurfa að hafa meira val um hvað þau lesa. Ef krakkar vilja bara lesa bíblablað á að leyfa þeim það meðan þeir átta sig á að lestur er eftirsóknarverður.“

Hafdís segir dæmin mörg um frábært skólastarf en telur of mikla einhæfni ríkja í kennsluháttum. „Við erum óskaplega föst í lesmáli og hinu skrifaða orði,“ segir hún. „Ef við hefðum fjölbreyttari viðfangsefni og úrvinnslu þá gætum við aukið jafnrétti til náms. Börn geta hlustað í stað þess að fá allt í gegnum lestur og sýnt skilning sinn í gegnum myndir. Einstaklingurinn hefur alltaf notað mismunandi leiðir til að ná valdi á nýjum viðfangsefnum og það þarf

„Mér finnst svo mikið óréttlæti í að allir eigi að nota sömu skóstærðina,“ segir Hafdís Ingvarsdóttir prófessor í HÍ. MYND/STEFÁN

að gera nemendum meðvitaða um þessar ólíku leiðir.“

Hafdís segir rannsóknir skorta á tengslum kennsluhátta og brottfalls úr framhalds- og háskólum. Hún telur að oft þurfi að útskýra betur fyrir nemendum hvaða gagn þeir hafi af þeim verkefnum sem fyrir þá eru lögð og gera þá meðábyrga í náminu. Í nýlegri rannsókn á viðhorfum 10. bekkinga til enskukennslu hafi komið í ljós að um 80 prósent nemenda telji ensku skemmtilegt mál og mikilvægt en yfir helmingur segi náms efnið leiðinlegt. „Af hverju gefum

við ekki nemendum kost á að hafa meira um það að segja hvað þeir eru að vinna?“ spyr hún og telur það hluta af jafnréttisuppeldi og ekkert síður lýðræðisuppeldi. „Ef unga fólk hefur aldrei verið þroskað í að velja og taka ábyrgð á sínu námi fer það illa undirbúið út í lífið,“ segir hún. „Þess vegna finnst mér svo mikilvægt að skólinn hafi jafnréttissýn sem endurspeglar í fjölbreyttum kennsluháttum á öllum skólastigum. Það kostar lítið fé en mikla vinnu og fagmennsku, bæði af hendi skólastjórna og kennara.“

„Orðræðan í samfélaginu virðist litast af því að drengir séu bara snillingar frá náttúrunnar hendi,“ segir Gyða Margrét Pétursdóttir kynjafræðingur. MYND/STEFÁN

Snillingar frá náttúrunnar hendi

Slakur árangur drengja í grunnskólum er oft til umræðu. **Gyða Margrét Pétursdóttir** kynjafræðingur álitur að skýringanna sé ekki bara að leita innan skólanna heldur í samfélagsgerðinni.

Undanfarna áratugi hefur mikið verið rætt um það að skólarnir séu orðnir svo kvenlegar stofnanir,“ segir Gyða Margrét Pétursdóttir kynjafræðingur.

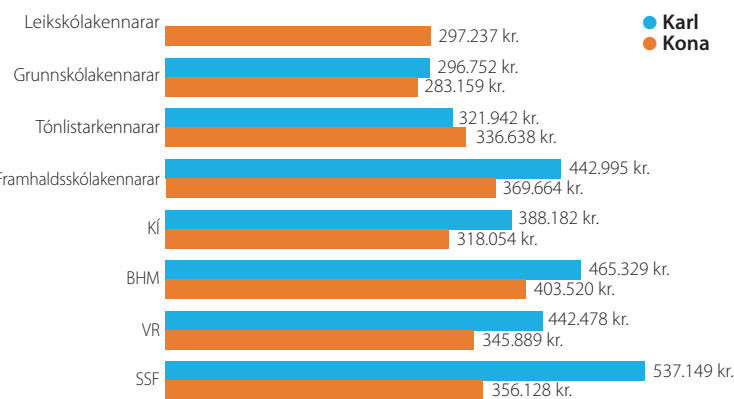
„Í kynjafræðunum hefur þetta verið tengt við það sem kallað er drengjaorðræða sem gengur meðal annars út frá því að vegna fjölda kvenkennara fái drengir ekki þörfum sínum fullnægt í skólakerfinu. Þar séu engar karlkyns fyrirmyndir til að mæta þeirra þörfum. Gagnrýnir fræðingar hafa rannsakað þetta fyrirbæri og komist að þeirri niðurstöðu að það er ekki bara það sem er að gerast inni í skólunum sjálfum sem skiptir máli heldur einnig samfélagsmenningin. Hún ýtir ekki undir nám drengja burtséð frá kyni kennarans. Orðræðan í samfélaginu virðist litast af því að drengir séu bara snillingar frá náttúrunnar hendi, en konur þurfi hins vegar að leggja sig fram til þess að ná þeim árangri sem sé sjálfgefinn hjá körlum. Þetta hefur síðan verið tengt við hrun bankanna og svo framvegis.“

Speglast þessi skoðun í frammistöðu drengja í grunnskóla? „Þessir fyrrnefndu fræðingar vilja meina að það geri það. Það sé lögð áhersla á að stúlkur séu samvisskusamar og sinni náminu vel, það henti þeirra kynhlutverki á meðan það henti alls ekki því hlutverki sem drengir eru í.“

En auðvitað er þetta umdeilt og sú orðræða að gera sem minnst úr árangri stúlkna og einblína á það að drengjum gangi ekki eins vel er mjög ríkjandi og þá er oft einungis verið að skoða einkunnir og námsframmistöðu í stað þess að skoða hvernig drengjum og stúlkum líður í skólanum“

Eru einhverjar lausnir á þessu vandamáli í sjónmáli? „Samkvæmt nýrri aðalnámskrá er jafnrétti komið á dagskrá en það er jafnrétti í víðum skilningi og þá ríður á að jafnrétti kynjanna verði ekki útundan. Til að tryggja það verða kennarar að hafa þekkingu á kynjafræði og geta fléttað fræðslu um kyn við allar samfélagsgreinar.“

Er það nauðsynlegt að þínu mati að kenna allar samfélagsgreinar út frá kynjafræði? „Já, það er ein leið til að mæta þessum ólíku skilaboðum sem samfélagið sendir drengjum og stúlkum. Ef kennarar eru næmir á þessa mótun er kannski hægt að bregðast við henni en það gerist ekki nema viðkomandi kennari hafi þekkingu á kynjun samfélagsins. Þessi aðferð held ég að sé mun árangursríkari en að horfa á kyn kennaranna. Það eitt og sér að fá fleiri karlmenn inn í skólana er engin lausn, það er meðvitundin um þessi ólíka kynhlutverk og ólíka mótun samfélagsins sem skiptir máli og henni þarf að miðla til barnanna.“

MARKTÆKUR MUNUR Könnun, sem unnin var fyrir Kennarasambandið árið 2008, leiðir í ljós marktækan mun á heildarlaunum karl- og kvenkennara.

Aðalheiður Steingrimsdóttir, formaður Félags framhaldsskólakennara

MENNTUN SEM MANNRÉTTINDI OG ALMANNAGÆÐI

Fyrsti kafli skólustefnu Alþjóðasambands kennara snýst um menntun sem mannréttindi og almanna-gæði – að menntun eigi að vera öllum aðgengileg því hún styrki bæði einstaklingana og samfélagið. Ég tel skorta á það hér á landi vegna gríðarlegs niðurskurðar fjármagns til skólustarfs á síðustu árum. Í könnun á áhrifum kreppunnar á framhaldsskólana, sem 1000 framhaldsskólakennarar

tóku þátt í, kemur fram dökk mynd af því hvernig niðurskurðurinn hefur leikið nemendur á því stigi. Þar eru yfirfullir námshópar þannig að erfitt er að sinna hverjum nemanda, þar hefur dregið úr námsframboði og ýmissi grunnþjónustu við nemendur, svo sem stuðningi og ráðgjöf. Þetta bitnar á nemendum sem búa við erfiðar aðstæður og þar komum við inn á menntun sem mannréttindi og almanna-gæði. Ég vil að stjórnvöld standi vörð um opinbera menntakerfið og geri grein þjóðinni fyrir því hvernig þau ætla að skila fjármagninu í það til baka, í hvaða skrefum og hvenær.

Björg Bjarnadóttir, varaformaður Kennarasambands Íslands

KENRARASTARFIÐ ER LYKILSTARF

Getur góður kennari tryggt jafnrétti?

Gæði skólustarfs skipta sköpum fyrir nám barna og ungmenna. Lykillinn að gróskumiklu og fjölbreyttu skólustarfi eru vel menntaðir kennarar sem sinna störfum sínum af fagmennsku og metnaði. Kennarar eru sérfræðingar í öllu er lýtur að skólustarfi og menntun. Þeir mennta, miðla og skipuleggja skapandi námsumhverfi sem þarf að höfða til áhuga nemenda og virkja þá sjálfa í náminu. Góður kennari gætir þess að allir sitji við sama borð og að allir fái notið sín á eigin forsendum, óháð getu og utanaðkomandi aðstæðum.

Hafa öll börn og ungmenni aðgang að vel menntuðum kennurum? Nei, því miður er það ekki svo. Það vantar töluvert upp á að allir hafi aðgang að kennurum sem hafa tilskylda menntun, sérstaklega á leikskólastiginu. Samkvæmt nýjustu tölum er aðsókn að kennaranámi að dragast saman og bregðast þarf við því með samvinnu hagsmunaaðila, m.a. skólafyrirvalda, háskólanna og kennarasamtakanna. Það þarf að gera áttak í því að fjölga kennurum til að tryggja að allir nemendur í öllum greinum og á öllum skólastigum njóti vel menntaðra kennara – í því felst m.a. jafnrétti til náms.

Björk Óttarsdóttir, varaformaður Félags stjórnenda leikskóla

FRAMTÍÐIN BÝR Í KENNUM

Í 29. grein stefnu Alþjóðasambands kennara í menntamálum segir meðal annars „Stjórnvöldum og forstöðumönnum menntastofnana ber skylda til að sjá til þess að kennurum finnist kennarastarf- ið og starfskjör þess eftirsóknarverð og standist samanburð við kjör sambærilegra starfsstétta.“

Skólastjórnendur hafa þann metnað að manna skólana vel menntuðum kennurum, okkur ber að fagna þeirri framþróun að menntun kennara er nú á meistarastigi. En það er áhyggjuefni að launakjör kennara og stjórnenda standist ekki samanburð við launakjör sambærilegra stétta.

Aðsóknin í kennaranám hefur minnkað á undanförunum árum og þá sérstaklega í leikskólakennaranámi. Það er áhyggjuefni fyrir framtíðina ef ekki útskrifast nógu margir kennarar til að fylla skarðið þegar stórir hópar fara á eftirlaun á næstu 20 árum.

Ef við viljum gera vel og hafa vel menntaða framtíð þá skiptir menntun og starfskjör kennara verulegu máli og það er mjög mikilvægt fyrir framtíð okkar að yngstu börnin á mesta mótunarskeiði njóti þess að hafa vel menntaða leikskólakennara.

Ábyrgð rekstraraðila er mikil og þá ekki síst ábyrgð sveitarstjórna landsins. Sem vinnuveitendum leik- og grunnskólakennara ber þeim að efla skólustarf sitt með því að sjá til þess að starfskjör kennara séu góð.

Haraldur Freyr Gíslason, formaður Félags leikskólakennara

FJÖLBREYTTILEIKINN BÝR Í KENNARANUM SJÁLFUM

Hvar býr fjölbreyttileikinn?

Í leikskólum landsins býr mikill kraftur. Kraftur sem kemur frá börnunum og smitast yfir til kennara. Þú þarft að vera ansi langt frá barninu í sjálfum þér til að hrifast ekki með og verða fyrir áhrifum. Áhrifum sem gera þig gagnrýnan og reiðubúinn að prófa nýja hluti til að ná til hvers og eins.

Leikur er lokkandi. Kennari sem þykir ekki leikur lengur lokkandi á að breyta um starfsvettvang. Það er fátt eins sorglegt og kennari sem er hættur að geta leikið sér. Kennari sem getur ekki leikið sér á erfitt með að vera vinur nemenda sinna og öðlast þeirra traust. Án trausts nemenda þinna nærðu litlum árangri. Fjölbreyttileikinn býr ekki í rekstrarforminu, rekstraraðilanum, ólíkum stefnum og straumum. Hann býr í kennaranum sjálfum.

Menntastefna Alþjóðasambands kennara

Stefnuyfirlýsing Alþjóðasambands kennara í heild sinni er á www.ki.is Lesendur eru hvattir til að kynna sér stefnuna, hún er mjög merkileg og gagnleg með hliðsjón af jafnrétti og þróun menntamála. Hér er einungis birtur stuttur útdráttur.

1. Góð menntun nærir gáfur og sköpunarmátt manna.
2. Lýðræðislega kjörnar stjórnir eiga að fara með forræði í menntakerfinu og bera meginábyrgð á því.
3. Vegna mikilvægis menntunar fyrir þjóðfélagið ber stjórnvöldum að verja menntakerfið gegn nýfrjálsbyggjukenninum sem leiða til einka- og markaðsvæðingar menntunar.
4. Verslunar- og fjárfestingarsamningar á borð við GATS og fjölgun tvíhliða og svæðisbundinna samninga hafa greitt götu einkavæðingar í menntun.
5. Sterka alþjóðlega samstöðu þarf til að styrkja ríki sem hafa ekki bolmagn til að veita öllum góða menntun.
6. Ábyrgð stjórnvalda á menntun nær til samþykktar, fullnustu og eftirlits með alþjóðlegum sáttmálum og reglugerðum er snúa að menntun.
7. Þessi ábyrgð þýðir einnig að virða beri starfsréttindi eins og kveðið er á um í samþykktum Alþjóðavinnuumálastofnunarinnar (ILO).
8. Í samræmi við ofangreindar alþjóðlegar skuldbindingar verða stjórnvöld að styðja við sjálfstærð stofnana á æðri skólastigum.
9. Allir þegnar sérhvers ríkis eiga rétt á góðri menntun.
10. Mikilvægi góðrar kennslu fyrir góða menntun verður seint ofmetið. Stjórnvöldum ber að sjá kennurum fyrir símenntun og starfsþróun þeim að kostnaðarlausu.
11. Kennslan og námsumhverfið þurfa að stuðla að árangri kennara og annars starfsfólks.
12. Góð menntun verður að byggja á trúverðugum menntarannsóknnum.
13. El telur að kennarar eigi að sýna mikla fagmennsku og bera samfélagslega ábyrgð.
14. Yfirvöld eiga að sjá til þess að menntastofnanir bjóði upp á fjölbreytta námskrá.
15. Mats- og prófakerfi sem mikið veltur á og refsikennt skólaeftirlit leiða skóla til að einblína á það sem er prófað og fylgst með og dregur úr getu þeirra til að brydda upp á nýjungum.
16. El telur að útbreidd misnotkun á hugmyndum um gæði til að afsaka staðlaðar prófgerðir sé skaðleg menntakerfinu í heild.
17. El gagnrýnir að stöðluð próf, listaröðun og goggun séu í síauknum mæli notuð til stefnumörkunar.
18. Faglegir leiðtogar eiga drjúgan þátt í að efla sjálfstærði kennara og þróun þeirra í starfi.
19. Háskólasamfélagið gegnir lykilhlutverki fyrir allt menntakerfið.
20. Það er skylda stjórnvalda að tryggja öllum íbúum aðgang að góðri menntun við hæfi hvers og eins.
21. Menntun fyrir alla þýðir að öllum nemendum sé kennt saman en

sérúrræði getur þurft fyrir suma nemendur svo að þeir fái notið sín sem best.

22. Menntun fyrir alla er jafn mikilvæg fátækum þjóðum og þeim sem betur mega sín.
23. Erfiðleikar við að koma á menntun fyrir alla varpa ljósi á vandamál fátækra landa við að standa að skólum án aðgreiningar.
24. Frá fyrstu stigum ber að takast á við kynbundna mismunun og eyða henni.
25. Menntun og þjálfun kennara áður en og eftir að þeir hefja störf er snar þáttur í að gera þeim kleift að aðstoða nemendur með ólíkan bakgrunn, mismunandi getu og viðhorf.
26. Þörf er á nægum fjölda af menntuðu aðstoðarfólki til að nám nemenda með sérþarfir beri árangur.
27. Til að stuðla að skólaumhverfi án aðgreiningar þarf samþætting að ná til stjórnenda skólustofnana þannig að kennarar, foreldrar og nemendur hafi meira um mál að segja.
28. Allir sem uppfylla inntöku-skilyrði eiga að hafa aðgang að háskólanámi.
29. Kennsla skiptir sköpum fyrir þroska og allt nám barna og ungmenna.
30. Mjög áriðandi er að gera kennarastarfið eftirsóknarverðara.
31. Huga verður sérstaklega að stöðu ungra kennara.
32. Aðstoðarfólk á að hafa sömu réttindi og starfsskilyrði og aðrir starfsmenn skóla með sambærilega menntun og reynslu.
33. Aðgangur að kennarastétt verður að vera án aðgreiningar.
34. Nýútskrifaðir kennarar þurfa að fá skipulagða handleiðslu inn í starfið. Allir kennarar hafi aðgang að faglegri símenntun sér að kostnaðarlausu.
35. Siðareglur og gildi kennarastarfsins hjálpa kennurum að taka faglegar ákvarðanir.
36. Í skólaumhverfi án aðgreiningar leiðir af sjálfu sér að allir þurfa að vinna saman.
37. Skipulögð, sjálfstærð, lýðræðisleg samtök, sem hafa umboð kennara, hafa veruleg áhrif á mótun menntastefnu á landsvísi, heima í héraði og á alþjóðavettvangi.
38. Stéttarfélag kennara verða að mega grípa til hefðbundinna vopna launamána.
39. Samskipti við önnur félagsamtök í baráttu fyrir bættari menntun um allan heim eru til góðs.
40. Alþjóðleg samskipti og sambönd gegna mikilvægu hlutverki í þróun menntunar í heiminum.
41. El er málsvari alþjóðlegra verkalyðssamtaka og hugsjónir þess dofna ekki þótt á móti blási eða hvesi.
42. El leggur áherslu á að sérstaklega þurfi að huga að þörfum Afríku.
43. Menntun er lykillinn að því að sam- eina þjóðir.
44. Bandalagið hafnar þeirri skoðun alþjóðlegra efnahags- og viðskiptastofnana að menntun sé eins og hver önnur söluvara.
45. Kennarar, háskólafróð, fræðimenn á háskólastigi og annað starfsfólk menntastofnana gegna æ ríkara hlutverki við að innleiða IT í kennslu.
46. Ný tækni á ekki að koma í stað venjulegrar kennslu heldur sem viðbót.
47. Nýir miðlunarmöguleikar auðvelda boðleiðir milli ólíkra menningarsvæða.
48. Samtök kennara fagna fjölmiðlum sem áhrifaríki leið til samskipta enda hefur hún verið notuð til að koma á lýðræði þar sem áður ríkti einræði og spilling.
49. Samfélög hvarvetna í heiminum verða æ flóknari og menntun má ekki stöðvast við lok skólaskyldu.
50. Kennarar og aðrir starfsmenn menntastofnana þarfnast stöðugt aukinnar fagmenntunar.
51. Menntakerfi þurfa að vera vakandi fyrir getu sinni til að hafa áhrif á heilsufar nemenda.
52. Menntakerfi verða að opna augu nemenda fyrir aðsteðjandi vandamálum í heiminum og aðstoða þá við að kljást við þau. Þetta er sérstaklega mikilvægt hvað varðar framtíð jarðar og sjálfbærni.

Þýðing: Jón Ingi Hannesson (stuttur útdráttur úr þýðingu JIH á menntastefnu El).